

Solčavsko – središča v in okrog nas

Marko Slapnik

Veselijo me drugačni, manj običajni pogledi na središča, kakršne so z dobro mero subtilnosti na Solčavskem zaznali udeleženci *Etnološkega tabora treh dolin 2020*. Ob tem se spomnim šale na račun meščanov, ki kroži med domačini in pravi, da »je iz Ljubljane v Solčavo daleč, iz Solčave v Ljubljano si pa v dobri uri«. V dobri uri si tudi v Celju ali Celovcu. Od vseh treh mest je Solčava enako oddaljena, nekaj manj kot 70 kilometrov. Torej je Solčava središče tega trikotnika središč. Med domačini Solčavskega je znano, da je bil ob preteklih hujših poplavalah in neurjih »svet odrezan od Solčave« in ne obratno, kot so poročali v medijih. Je to res le humorni vložek, ob katerem se nasmehneš, ali stvar globoko vtisnjenega gledišča, tudi ponosa in kljubovanja?

Pred 170 leti, in sicer decembra 1851, je Solčavo zasedla vojska. Orožniki in vojaki so iskali ubežnike, ki so se skrivali pred vojaško obvezo in medtem pomagali na kmetijah. Zaradi težkega dostopa je bilo Solčavsko takrat središče za pomoč prebežnikom, rokovnjačem in skrivačem.¹ V mnogih dosedanjih situacijah se je pokazalo, da znamo Solčavani in Solčavanke stopiti skupaj. V tem se kaže neki notranji vzgib, notranja motivacija za dobro skupnosti. Spoštovanje narave in dediščine ter interes za dobro skupnosti nakazuje tudi model integralnega zelenega gospodarstva za Solčavsko s poudarki v moralnem jedru – središču.² Moralno jedro modela integralnega zelenega gospodarstva sestavljajo pojmi, ki imajo za domačine intrinzično vrednost, torej vrednost zaradi notranjih moralnih čutenj in ne zaradi uporabnosti za človeka. V prikazanem modelu predstavljajo osnovo za presojanje vseh drugih dejavnosti in odločitev.

Krajinski park Logarska dolina velja ali je vsaj nekdaj veljal za pomembno središče varovanja narave in trajnostnega razvoja v vsem alpskem prostoru, ne le v Sloveniji. Prepoznan je bil kot središče, okrog katerega bi lahko razvili uspešen model

1 b.n.a. ,80 let po solčavskem puntu.' *Jutro*, št. 67, 1932, str. 5.

2 Marko Slapnik in Nevenka Bogataj, 'Nature- and Heritage-Based Tourism, Solčavsko as a Case of Resource Management by the Local Community.' V: Darja Piciga, Alexander Schieffer, Ronnie Lessem, ur. *Integral Green Slovenia: Towards a Social Knowledge and Value Based Society and Economy at the Heart of Europe*. Routledge in Abingdon 2016, str. 89–97.

Model integralnega zelenega gospodarstva na primeru Solčavskega

Logarska dolina
Solčavsko
harmonija treh dolin

Fotografija 1: Model integralnega zelenega gospodarstva na primeru Solčavskega. Marko Slapnik in Darja Piciga, 2021.

trajnostnega upravljanja Regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe. Ikonična podoba Logarske doline je magnet za privabljanje obiskovalcev v območje slovenskih, predvsem Kamniško-Savinjskih Alp, kot nekakšno simbolno središče alpskega sveta. Robanov kot z globoko sporočilnostjo besed Robanovega Joža poudarja »duha kraja« – genius loci celotnega območja. Je duhovna ost in branik nesnovne dediščine Solčavskega.

Med Matkovim kotom in Podolševo s (pra)kmetijami ob panoramski cesti je območje prve stalne poselitve. Od tod so si Solčavani prek gorskih prelazov s pomočjo oglarske in macesnove ceste, tovarne poti in danes državne ceste odpirali poti v svet. Potovali so trgovci z ogljem, macesnovimi debli, potovale so nosačke, rejci jezersko-solčavske ovce, delavci, planinci, alpinisti, turisti. Potovali so v širni svet in se radi vračali v svoj mali svet pod gorami.

Besedna zveza »naš svet« je v solčavskem govoru še vedno sinonim za »našo posest« in označuje delček sveta, ki so ga »udomačili« naši predniki. Tam se počutimo varno in domače. Na Solčavskem so celki prevladujoč poselitveni vzorec. Na kmetiji

v obliki celka je domačija dobesedno središče »našega sveta«. Za domačine brez kmetij je središče »njihovega sveta« vas Solčava, vsakdo pa ima tudi svoj osebni kotiček, kjer se najlažje »usredišči«.

Solčavani že pregovorno nismo naklonjeni hitrim spremembam in novostim, ki prihajajo od drugod. Kognitivna pot malih korakov je bila v alpski pokrajini še pred nedavnim nujna preživetvena strategija. Mnogokrat so se lahko naši predniki zanesli le na lastno iznajdljivost, inovativnost, praktičnost in vztrajnost – poznano kot gorjanska trma. Ignoriranje primata in pravice do odločanja domačinov o »njihovem svetu« je v preteklosti že privedlo do nezadovoljstva in konfliktov. Prišleki iz središč gospodarske in politične moči pogosto z vehemenco ne upoštevajo lokalnih značilnosti, tradicije in identitete. Pa bi jih morali, vsaj pri gradnjah in drugih posegih v prostor. Agresivno vnašanje »meščansko-podjetniškega« načina razmišljanja in delovanja v občutljiv alpski prostor nemalokrat poruši tudi ravnovesje med gospodarskimi, okoljskimi in socialnimi cilji domačinov.

Solčavsko je središče našega sveta, mentalnega, duhovnega in pogosto tudi fizičnega. Veseli smo izmenjave kulturnega utripa, mnenj in idej z obiskovalci, a le ob obojestranskem spoštovanju. Z zavestnim vračanjem k lokalni identiteti se krepki ponos in zavest o vrednosti in vrednotah. Zdržen razvoj sonaravnega turizma pa odpira vrata svetu, novim idejam in sodobnim pristopom. Solčavsko ostaja torišče »naših svetov« in pomemben partner v mreži okoljskih, socialnih in gospodarskih središč v alpskem prostoru.